

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היגדר

הועדה לקידום מעמד הילד
בראשות חברת המועצה אופירה יוחנן וולק

ישיבה בנושא
התערבויות מוקדמות בגיל הרך

שהתקיימה ביום ד' - 26.11.2014, שעה 17.00
חדר ישיבות, בניין העירייה, קומה 12

סטנוגרמה
שוש בלו

ורד מועלם
מנהלת לשכה של חברת המועצה אופירה יוחנן וולק

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הוועדה

<u>חברי הוועדה</u> <u>מוזמנים ה"ה:</u>	
<u>אופירה יוחנן וולק - יו"ר</u>	
שלי דביר	חברת מועצה
מירב בן ארי	חברת מועצה
מהרטה ברוך	חברת מועצה
איתי מורביה	מועצת נוער
רונה ריימן	מנחה מועצת הנוער
חיים באבייב	נציג במועצת הנוער
איריס פאר כלף	מרכזת נושאי ילד נוער ומשפחה - אגף מזרח
נרי מנור	מרכזת נושא ילד ונוער - אגף דרום
גרטי שוויצר	ממונה תחום הפרט בחינוך העו"ס
משה אלון	מנהל השפ"ח
ברוריה זלצמן	מרכזת נושא נערות וצעירות
אבישג לנגל	מרכזת נושא חוק הנוער
תמי הורביץ	מרכזת פעילות הרשת החברתית בכפר שלם
מיכל חרל"פ קציר	רכזת תחום גני בשפ"ח
דליה מזרחי	מנחה מוגנות ורשת חברתית
ורדה זקהיים	יו"ר לילך התנדבות מכל הלב
שלי דביר	חברת מועצה
מירב בן ארי	חברת מועצה
מהרטה ברוך	חברת מועצה
עידן גביש	מנהל מח' גני ילדים
אורית מוסל	מנהלת מח' ילד נוער ומשפחה
עלמה שירן	מנהלת המחלק לרווחה ושיקום בחינוך

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

על סדר היום:

- בעיות נפוצות של בנות בגילאים 10-13.
- התערבויות מוקדמות בגיל הרך.

* * * * *

אופירה יוחנן וולק - יו"ר:

אחר הצהריים טובים לכולם, אני אופירה יוחנן וולק - יו"ר הועדה למי שלא מכיר. אנחנו נעסוק היום בשני נושאים:

- ⇒ התערבויות מוקדמות בגיל הרך - הדגמה והצורך בהרחבה ובהעמקה שיוצג על ידי מר משה אלון - מנהל השירות הפסיכולוגי החינוכי.
- ⇒ הנושא השני איתו אנחנו נתחיל - אנחנו נציג את הבעיה של ילדות בגילאי 10-13 שמבחינתי אלה ילדות שלא יודעות לשמור על עצמן ואין בסביבה הקרובה שלהן מישהו או מישהי שיכולים לעזור להן. הנושא יוצג מזוויות שונות.

באותה נשימה, אני שמחה לבשר שתוכנית רשת החונכות החברתית שאני רואה בפועלה דבר חשוב ומרכזי ביותר ביצירת מוגנות לילדים וילדות בבתי הספר היסודי והמעבר לחטיבה. היא תפעל במתכונתה המלאה בשנת 2015 בארבעה בתי ספר יסודיים (בניגוד ל-2014 שהיא עבדה באופן חלקי בלבד), ובמימון מלא של העירייה ואנחנו נמשיך לפעול כדי שזה יוגדל גם לבתי ספר נוספים בעיר.

אני מבקשת מתמי הורביץ רכזת מדריכים של תוכנית רשת החונכות החברתית, לפתוח את הדיון.

תמי הורביץ - רכזת מדריכים של תוכנית רשת החונכות החברתית:

לפני שאני מציגה את עצמי - קודם אציג את הגברת שיושבת לצידו - הגב' דליה מזרחי. דליה תציג את עצמך, בבקשה.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הייזר

דליה מזרחי – מנחה "ברשת החברתית":

קוראים לי דליה מזרחי, אני אמא של רותם ושל עוד שני בנים בבית. אני עובדת סוציאלית בהכשרה המקצועית שלי, מטפלת ומנחה.

בחמש עשרה השנים האחרונות, אני מנחה את המדריכים והמדריכות של הרשת החברתית בכל הארץ שפועלים בפריפריה ואני הפכתי להיות מומחית לילדות ולנערות, בעיקר במצוקה.

תמי הורביץ:

אני תמי ואני מונחית על ידי דליה בשש השנים האחרונות. אנחנו עובדים בכל הארץ, אני ספציפית עובדת בכפר שלם. אני אחראית על צוות של מדריכים ומדריכות שעובדים בכפר שלם והיום באמת באנו לבקשת אופירה לדבר על נערות ואנחנו ברשת החברתית בעצם מבקשים לספר איך אנחנו חושבים שצריך לשמור או לשאול את השאלה - איך שומרים על הנערות האלה.

בקצרה אספר מה היא הרשת החברתית - אנחנו קיימים כחמש עשרה עד עשרים שנים. העבודה היא חונכות פרטנית ולפעמים קבוצתית עם ילדים שבמצוקה בטווח של ילדים שנבחרים על-ידי גורמי הרווחה והגורמים המטפלים עד ילדים שקופים ולא נראים, שהמצוקות שלהם נראות לעין והם גם הילדים והילדות, הנערים והנערות שעליהם הרשת מטבעה פונה בגלל שאנחנו מאמינים שהמערכת לפעמים זקוקה לאיזה שהוא מבט- בוודאי מבט אחר שאנחנו חושבים שהרשת נותנת.

תפקידי כמדריכה ברשת החברתית היא להיות מבוגר משמעותי חיובי בחייו של ילד/ילדה. להעניק להם מבט מעריך וחיובי, וכשאנחנו מדברים על נערות וילדות במצוקה ובסיכון אז אפילו יותר חשוב, כי הטענה שלנו זה שהיום בימינו בכל עידן האינטרנט (פייסבוק, וואטס אפ, סלפי, אינסטגרם וכן הלאה), ילדות ונערות מאוד נדחקות למקום הזה של לחץ חברתי ומבט גברי ולכן הן חושבות שהגוף שלהן צריך לבוא לידי ביטוי בייצוג שלהן בעולם וכתוצאה מזה גם הן מאבדות את הערך הפנימי שלהן שקשור לעצמאות ולחוויה נפשית, רוחנית, רגשית ולא פיזית.

כרגע בעולם לפחות, זה איזושהו תחום שמאוד מדובר, בארץ הוא נמצא בחיתוליו אבל בכל זאת. יש הרבה פסיכולוגיות וחוקרות התנהגות וסוציולוגיות, שחלקן מחו"ל, כמו שמות שחלק מכירות כמו קרול גיליגן ובארץ יש את פרופ' אריאלה פרידמן והד"ר ענת גור שמדברות על המקום הזה של גיל התבגרות, כאיזושהי נקודה מאוד קריטית בחייהן של הנערות האלה. למשל קרול גיליגן מדברת בספר שלה שנקרא "בקול שונה" על הרגע הזה בגיל ההתבגרות שהנערות מאבדות את הקול, אחרי שבגיל 7-8 הן ידעו לדבר בדיוק מה הן רוצות ולספר כמה יש להן דיעות מאוד מוצקות על העולם ועל חברות ועל חרם ועל נידוי ופיתאום בא המעבר הזה ואצלנו הרבה פעמים זה מעבר לחטיבה. היום זה כבר קצת יותר מוקדם בעקבות הרשת, ואני אדבר על זה בהמשך על עבודת המניעה שאנחנו רוצים להציע כאיזושהו פתרון לכל העניין הזה של נערות שהשם ישמור עליהן.

הילדות האלה שלא מעריכות את עצמן - בגיל הזה של ההתבגרות, קרול גיליגן בעצם טוענת שהן מאבדות את הקול שלהן ואת הביטחון העצמי ואני חושבת שברשת המטרה שלנו זה עצם לעזור להן למצוא אותו.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה והנהלת העיר
יו"ר הייזר

אם מישהו רוצה להעמיק על הרשת ואודותיה יש עוד ספר שנקרא "הקול השותק" שכתבו מייסדי הרשת - גדי אבידן, חן למפרט וגיש אמית, על אותם הילדים שבעצם נעלמים כי הרבה פעמים בבתי הספר המערכת רואה את כל הילדים שצועקים, מתבלגנים ומרעישים וכל אלה שיותר שקטים ובעיקר ילדות ויותר מאוחר נערות, נעלמות מאותה מערכת. אצטט חוקרת בשם נעמי וולף שכתבה בסוף הספר שנקרא "מיתוס היופי", שגם עליו אפשר לדבר רבות ועל מה בעצם מיתוס היופי עושה לנו הנשים בעולם הפטריאכלי-

"נשים צעירות סובלות באופן מסוכן "מחסך אמהי" וממסדי, חסך בהגנה ובהדרכה וזקוקות למודלים לחיקוי ולמדריכות, מנטוריות, פועל וניסיון של נשים מבוגרות לצבור נפח שיוענקו לתלמידות, לחניכות ולבנות טיפוחין". זה בעצם מה שהרשת מציעה. אנחנו בתור מדריכות בעבודה שלנו מציעות איזשהו מודל לחיקוי ואיזשהו מבט, שאנחנו נותנות להן והן יכולות לאמץ הלאה בחיים שלהן על עצמן ועל הסובב.

אופירה ביקשה ממני שאני אתן קולות מהשטח וגם ברוריה יכולה פה לעזור לי, כי הרבה קולות מהשטח שהם בעצם קולות שכבר זה הטווח של הילדות שמוכרות על ידי הגורמים המטפלים.

אני יכולה לספר את סיפורה של ת' ושל נ' ושל ס' ושל ד' - חלקן ב'צופיה' חלקן ב'מסילה'. כל הסיפורים האלה שכבר דיברנו עליהן גם בפעמים הקודמות פה, שהרבה פעמים מחרידים את היושבים על הכסאות של ילדות ונערות שמוצאות בשיחים או מזדיינות תמורת סיגריה או ליפסטיק וכל מיני דברים כאלה, שהיום איך שאנחנו רואים את זה לפחות, בגלל כל העניין הזה של וירטואליות, זה אפילו פחות קל למצוא את זה בשטח כי הרשת עושה עבודת שטח. אנחנו נמצאים בגינות הציבוריות, אנחנו זמינים לילדות ולנערות האלה 24 שעות ביממה, 365 ימים בשנה, כל הזמן, בכל דרך, בוואטס אפ, בפייסבוק, אבל הרבה פעמים כל הדברים האלה שקורים הם בכלל בבתים של הילדות האלה, בבתים בשכונה, בחדרי מדרגות וכדו' לצורך העניין. בגלל העידן הוירטואלי גם פה זה קורה.

האמת שלא אכפת לי לספר כאלה סיפורים - יש לנו שלל סיפורים ובכל שכבה בבית הספר תמיד יהיו איזה ארבע או שמונה, שזה מקרים קיצוניים, שבכתה י' אני גם שומעת על מקרים של הריון (כמו ששמעתי לפני כחודש וחצי), או שהגיעו לאיזה מקלט וכאלה דברים, ויש את אלה שמגיעות לחטיבה וכבר בבית הספר העירוני להן על חולצת הבטן ועל העגיל בפופיק, ועל הפירסינג וזה כבר עוד שנייה קורה.

אני דווקא רוצה לדבר על הילדות שלא שם - על הילדות בכתה ד', ה', ו', שאני חושבת שבאמת, כשאולי תבואנה השאלות - כמה ילדות כאלה יש, תני לי באחוזים ילדות שאת מכירה, איך זה התפתח במרוצת השנים וזה רק מחריף. את הנתונים האלה אין לי, כי עבודת הרשת היא עבודת מניעה ומה שאנחנו באים להציע כאן זה איזה שהוא מודל של עבודה בעזרת המבט הזה שאנחנו נותנים לנערות, בעזרת המודל הזה שאנחנו מקווים שהן תחקנה ושנאנחנו נוכל למנוע את המקומות האלה שהן עלולות ליפול אליהם.

אני חושב שבשש שנים בכפר שלם היינו בקשר עם גורמי הרווחה, אנחנו בקשר מאוד הדוק עם בתי הספר. בתי הספר יחד עם גורמי הרווחה ויחד איתנו מגיעים לכל מיני מקומות. הרשת בזכות העבודה הלא פורמאלית שלה והרעיון הזה שאנחנו כל הזמן בטריטוריה של הילדות, כשאנחנו כל הזמן איפה שהן נמצאות - אנחנו בגינות, בבתים, במתנ"ס, בחוגים. עכשיו התקשרה אליי נערה שלי, שהיה איזה מקרה איתה בשנה שעברה שהיא הסתובבה בשכונה והיה איזה

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הוועדה

שהוא בחור והיא הייתה באוטו איתו והוא צילם וביקש ממנה להכניס יד למכנסיים שלו ולחולצה וזה לא היה ברור, והיא עברה עכשיו לחטיבה והיא בקשה ממני שאני אבוא לראות אותה בחוג שלה לכדורסל, כי עכשיו היא מתאמנת באס"א ת"א. זאת ילדה שבעקרון אני לא אמורה להיות איתה בקשר כי היא עברה לחטיבה. ברגע שהן עוזבות את בית הספר היסודי, הרשת החברתית מפסיקה לעבוד איתן וזה איזה שהוא רגע נורא קריטי. אנחנו כן שומרים על קשר עם הנערות האלה אבל המחשבה שלנו והרצון שלנו זה להמשיך איתן הלאה. כמובן שיש ילדות וסיפורים כמו למשל של מדריכה אחרת ברשת שדווקא לא מת"א אלא מלוד, שליוותה נערה מכתה ה' והנערה הזאת היום התגישה לצבא והן עדיין בקשר וזה נראה לי לכל החיים.

מה שאנחנו בעצם רוצים להציע בנושא הזה, של איך לשמור על הנערות - זאת בדיוק עבודת המניעה הזאת, שזה גם עם בתי הספר וגם עם גורמי הרווחה. אנחנו בתור מדריכות עשינו קבוצות, אפילו שני בתי ספר ביחד. בבית ספר "כפיר" במשך שנתיים מדריכה נוספת ואני קיימנו איזה שהיא קבוצה עם נערות ועלו שם כל הנושאים האלה ובמילים הכי בוטות כמו פורנוגרפיה ומה זה סקס ומה זה להזדיין - כל המילים האלה עלו, ואני בכוונה אומרת את המילים האלה, למרות שאני יודעת שזה קצת לא נוח. אנחנו באמת חושבות שכזאת עבודה, כשהרשת הוכיחה את עצמה והיא יכולה לעזור.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

את יכולה לתת לנו איזה שני סיפורים על ילדות, שהרי אנחנו מדברים על גילאי 10-13 ובכדי לסבר את האוזן למי שלא מכיר - עובדת סוציאלית לנערות זה מגיל 13. אחת הסיבות שאנחנו מעלים פה את הנושא לדיון זה מכיוון שאם ויש לנו לא מעט מקרים של ילדות בגילאי 10 עד 13 הן 'נופלות בין הכיסאות' ואין להן את המענה הנכון.

ברוריה זלצמן:

חלקית.

קריאה:

אני לא יודעת אם זה מדויק להגיד את זה, שכן יש עובדת שמטפלת בילדים בסיכון.

חדווה קפלן - מנהלת מחלקת רווחה "אפיקים" כפר שלם:

הנקודה היא שזה לא ילדות כבר בגיל 10. אני מסכימה שיש חוק נוער וגם בגיל 13, 14, 15, ו-17 יש חוק נוער. עובדים סוציאליים יש לנערות, לילדים/לילדות והכול נכון, אבל בגיל 10 הן כבר נערות וההתייחסות אליהן צריכה להיות כמו של עובדת נערה, לא סתם יש עובדת נערה. נערה נכנסת לתמונה בגיל 13 ודובר על הדלתא הזאת שאנחנו קוראים לנערה בגיל 13, אבל בעצם נערות היום הגיל שלהן הופך ונהיה יותר מוקדם, ולכן זו הדלתא שאיננו נכנסים אליה.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

גיל ההתבגרות היום בספרים שמדברים כבר על 9 ושמונה חודשים. כרגע היום אין לנו את המענה.

נרי מנור – מרכזת נושא ילד ונוער (אגף דרום):

אני לא חושבת שזה נכון להגיד שאין לנו את המענה, העובדים הסוציאליים שמטפלים במשפחות עם ילדים בגיל הרך וגם ילד ונוער, יש להם את ההתמחויות לטפל בילדים בסיכון. נכון שעובדות הנערה יש להן התמחות שהיא ייחודית אבל גם העובדים הרגילים שלנו יודעים לטפל במשפחות עם הילדים בסיכון.

ברוריה זלצמן – רכזת נושא הטיפול בנערות וצעירות במינהל השירותים החברתיים:

אני חושבת שמה שאנחנו נדרשים היום לחדד וזה שיש ילדים וילדות בסיכון ויש לנו עובדים שמומחים לטפל בזה - על זה אין ויכוח. עשרות ילדות אם נתעכב רגע מבחינת הגינדר רק על נערות, גם מסודרות במסגרות חוץ ביתיות כי הן בסיכון כזה או אחר.

אני חושבת שאנחנו צריכים לחדד את העניין של המיניות, אנחנו מנסים לשים זרקור כאן על ההתנהגות המינית, לא על סיכונים ועל כל הרצף שלהם, שיש הורים מכים ויש הורים מתעללים ויש סכנה כי הורים לא מתפקדים. אנחנו מדברים על ילדות בגילאים מאוד צעירים, שהן ילדות לדעתי, חדוה, אבל ההתנהגויות המיניות שלהן - אנחנו הכרנו אותן בגילאים 13-15 ופתאום אנחנו נתקלים בהם בגילאי 10-12. כלומר שפתאום בקטע הזה, כשם שגם דברה תמי - יש שינוי ואנחנו בבלבול. אנחנו לא יודעים כל כך מה לעשות כי אנחנו רגילים לפרופיל של נערה במצוקה, שהיא משוטטת ובורחת ומקיימת יחסי מין ללא הבחנה ואנחנו יודעים להגיד את זה כבר בעל פה.

יש איזה מין רוטינה כזאת של עבודה, אבל כשפתאום נתקלים בהתנהגויות המיניות האלה בגילאים כל כך צעירים, זה יוצר בלבול גם אצל אנשי הטיפול, זה יוצר בלבול ומבוכה. משה כאן, ולצערי אירית שאמרה שהדיון הזה מאוד חשוב, לא הצליחה להגיע. זה בהחלט נושא שדורש התייחסות מיוחדת שלנו, זה לא אומר שאין עובדים שעושים עבודה נהדרת עם ילדים בגיל הזה, זה לא אומר שום דבר מהסוג הזה, זה אומר שאנחנו חייבים לשים זרקור על התופעה הזו. אני תבעתי מונח של 'מודל הנערה 2014' - זה מודל הנערה שאנחנו עדיין לא מכירים, אנחנו צריכים ללמוד את זה, אנחנו צריכים להבין את זה ולהיערך לזה.

כל מה שאמרה תמי - אלה הן ההתנהגויות שאנחנו נתקלים בהן ואותם אנחנו צריכים להבין ואנחנו צריכים להיערך איך מתמודדים עם זה. ההתנהלות תהיה מעט שונה. היא תהיה מעט שונה כי כובד המשקל בהבדל מנערה שאני מכירה, שאני טיפלתי בה שהיא כבר קצת יותר גדולה, על פי רוב היא הפרטנרית המרכזית שלי. עם הילדים האלה אין מה לעשות, עיקר העבודה צריכה להיעשות בבית, עיקר העבודה צריכה להיעשות בבית-הספר וצריכים לחשוב על שיטות התערבות מיוחדות אחרות קצת ועל זה הדיון. חשוב היה לי להגיד את זה כדי שלא נכנס כולנו לתחושה שיש כאן ביקורת, אלא שבאמת יש כאן איזה ניסיון של כולנו להתמודד עם תופעה שאנחנו נתקלים בה בשטח, כל אחד מהמקום שלו ואומרים: 'וואלה קורה כאן משהו וצריך להבין אותו ולהתמודד איתו'. זהו עצם העניין.

אופירה יוחנן וולק
 חברת מועצה ונהלת העיר
 יו"ר

נרי מנור:

קודם כל, זה צריך לעלות ישירות לנערה. דיברנו על זה ואני אתן לך דוגמה: יש לנו בתים חמים לנערות שהן באמת מגיל 13, הגם שלא תמיד אנחנו מצליחים למלא אותם וזו שאלה אחרת. יכול להיות שבמשרד הרווחה צריך להסתכל על הדברים ואנחנו אומרים את זה. את אומרת את זה, לא אחת ולא פעמיים, שאם באמת גיל ההתבגרות ירד, כאשר התיאוריה מדברת היום על גיל יותר צעיר, אז לא מותאם להגיד שעובדות נערה צריכות לטפל בנערות מגיל 13 ואולי צריך להוריד את זה, אולי גם הבתים החמים צריכים להתפתח לגילאים יותר צעירים, כי יש לנו בתים חמים שיש שם חמש נערות בנות 11-12 שאנחנו מחכות ואיננו יכולים להכניס אותן. אולי צריך להעלות אמירה משרדית במשרד הרווחה שמדברת על התופעה הזו.

אורית מוסל - מטפלת תחום ילד נוער:

משרד הרווחה פועל לפי אגפים והאגפים האלה פועלים כבר שנות דור וכל הניסיונות שלנו לשנות את הגילאים ואת טווחי הגילאים בנוף המשרדים עלו בתוהו עד היום. זה לא אומר שאנחנו לא יכולים לנסות שוב ויכול להיות שזה מה שיקרה בסופו של דבר, כי גם קובעי המדיניות שם יראו, שהמציאות השתנתה והגיל ירד. עד היום לא הצלחנו לשנות את זה, האגף שמטפל בנערים ונערות, צעירים וצעירות מתחיל מגיל 13, והתקציבים מתחילים מגיל 13. זה לא אומר שאין לנו מה להציע לנערות, ילדות צעירות יותר מתחת לגיל 13, עדיין יש שירותים אחרים, אולי פחות מכווננים, פחות עם התמחות, אבל זה לא אומר שאין לנו אנשים שיכולים לטפל.

משה אלון - מהשירות הפסיכולוגי:

אני רוצה לפתוח את הדיון. אנחנו מדברים על גילאים שבמערכת החינוך עדיין יש הרבה מה להגיד ומה להשפיע. אני מודה שזו פעם ראשונה שאני שומע על הפעילות של הרשת חברתית וזה לא טוב, צריכה להיות עבודה אינטגרטיבית בכדי ללמוד לקחים ולראות איך להעביר את זה הלאה. אני רוצה להגיד עוד הערה - משרד מבקר המדינה עשה בדיקה בשנה שעברה על הנושא הזה ברווחה ואצלנו מתוך דאגה להתגברות התופעות שכמדומני קראו לזה "זנות של קטינות". אני חושב שאחת התחושות שהייתה אי נוחות מסוימת שיש תופעה כזאת, לא מספיק יודעים עלייה ולא מספיק מתערבים ולכן אני שמח על הדיון שמתקיים כאן. זה מעניין שאתם משתמשים בביטוי "רשת חברתית", גם בדברים שאני אגיד אחר כך אני אשתמש במילה רשת.

תמי הורביץ:

הכוונה הייתה באמת לא לרשת חברתית וירטואלית, אלא רשת חברתית אמיתית בקהילה וזה קורה, זה באמת קורה.

חדוה קפלן:

זה קשור גם לכל העניין של מוגנות קהילתית אם אנחנו כבר מדברים על זה. אני רק רוצה להגיד ואני לא יודעת אם זה כרגע הנושא לדיון אבל אני חושבת שזה מאוד חשוב, אנחנו חייבים גם לדבר על נערים ועל הילדים, כי אני חושבת שזה הולך אחד עם השני.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הייזר

אני חושבת שהנערים, גם המבוגרים יותר בגילאי 13 פלוס וגם הילדים בגילאי 10-12 נמצאים באותה מצוקה שנמצאות הנערות. הם נמצאים באותה מצוקה, מצוקה שונה, אבל הם נמצאים במצוקה. אני חושבת שיש קשר בין המצוקה שלהם למצוקה של הנערות ואם אנחנו נעשה עבודה רק עם נערות, או נחשוב רק על נערות, אנחנו חייבים לחשוב פה על משהו שיעשה איזה שהיא עבודה גם עם הנערים ואני כבר לא מדברת על הורים וכו' וכו', כי הנערים נמצאים כל הזמן ביחד ולכן צריך לחזק פה וגם לחזק פה (הגם שאני לא יודעת עם המילה לחזק היא הנכונה).

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

אני מסכימה איתך שהבנות לא חיות בוואקום, הן חיות לצד נערים.

חדווה קפלן- מינהל השירותים החברתיים

יש גם נערים ואני נתקלת יותר ויותר בילדים שעוסקים בזנות, ויש ילדים והם לא בקצה והם לא בשוליים ושמעתעללים בהם מינית, ואולי זה לא פופוליסטי מה שאני אומרת אבל זה עובדתי, ויותר ויותר זה מגיע לפתחנו ואנחנו רואים את זה גם בבתי החמים של נערים ונערות ביחד, ולכן מה שאני רוצה להגיד שלא יהיה נכון לעבוד רק עם קבוצה אחת. כאשר מדברים על התערבות - צריך לחשוב לא רק על הנערות אלא על הביחד, זו דעתי.

אירית רגב- מנהלת המחלקה לקידום ילדים ונוער:

כמחלקה אנחנו יושבים בהרבה מאוד פורומים משותפים: "מוטב יחדיו", "שכונה כעיר", בכל המקומות שבהם באמת כל מכלול השירותים שקיים בקהילה חובר יחדיו לכדי שיח שגם פורס את הצרכים, בעיות, וגם מתמודד עם איזה שהיא חשיבה ורישות של התוכניות השונות.

בעיקרון במסגרת כל מה שאמרתם, אנחנו נמצאים בקהילות, כפי שגם ראיתם, כמעט בכל מה שקרוי "השכונות המוחלשות" יש לנו walking centers וכל מי שרוצה יכול להגיע. נוצרת איזה שהיא סלקציה טבעית מבלי שאנחנו מבקשים בשער אישור להיכנס או לא להיכנס ובאופן עקרוני אנחנו נתקלים בדברים דווקא כי אנחנו מאוד לא פורמאליים. (אנשי הרשת כאן תיארו דברים, אבל אנחנו נמצאים שם כבר עשרות שנים). אחד מהמקרים המאוד זכורים לי, שמדריכים איתרו בתוך מועדון כזה סיפור קשה ביותר של נערה, פשוט כי חבורת בנים דיברו ביניהם והראו תמונות במכשירים, והם היו בטוחים שזה משהו מצחיק ונחמד ו"קולי". היכולת לדבר איתם ולמצוא ולהבין ולראות מה קרה גרמה לנו להתקשר לבתי הספר ולכל מי שצריך כדי להבין ולמצוא את אותה נערה ולראות מה לעשות איתה. אז זה קודם כל מקום לאתר דברים כאלה, פשוט כי זה רגיש, זה נמצא בשכונה, מגיעים על בסיס מאוד לא פורמאלי ומתוך איזה תחושת אמון ונוחות נחשפים הדברים האלה.

אני מסכימה בהחלט עם חדווה, בנים הם לא פחות קורבנות גם בסיטואציה הזאת למרות שאני מזדהה באופן טבעי עם הבנות הרבה יותר, אבל הם בפירוש נמצאים שם וכן צריך לקחת אותם בחשבון, ואני חושבת שאנחנו גם מתייחסים לזה בצורה הזו.

חשבנו באמת בכל מיני דיונים משותפים שנחשפנו לגודל האסון, בהקשר הזה של בנות כל כך צעירות וזה גם באמת היה בדרום מזרח העיר ואחרי זה ישבתי בנווה שרת וגם שם נחשפה תופעה בקנה מידה.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

בלהה קורן :

בואי לגן מאיר תראי מה קורה.

אירית רגב:

ישבנו בגן העיר, היינו בחופים בגן מאיר כל הקיץ וראינו דברים איומים ונוראים במסגרת כל מה שאנחנו מכירים ויודעים.

בלהה קורן:

זה מושך את כולם מכל השכונות ומכול המרכז.

אירית רגב:

היינו וראינו ואני מסכימה אתך.

בלהה קורן- מנהל השירותים החברתיים:

רק ביום ראשון היה מפגש תושבים של "לב העיר" וכל השכנים מדברים שם על תופעה נוראית של דברים שהם קוראים להם בסלנג - "תדלוק" ועל היחסים 'בין המכוניות' מאחורי גן מאיר, בין השיחים, הם מקיאים להם בחצרות והן כולן ילדות מתחת לגיל 13, כאשר בנות ה-14 הן כבר גדולות ויש שם מצבים נוראים. ניידת "עלם" מגיעה לשם פעם בשבוע, מה שקורה שביום שניידת "עלם" מגיעה נוצרת התקהלות עוד יותר גדולה. יש שם מצב נוראי וכל החבריה של השכונות ושל מרכז העיר ושל הפריפריה סביב תל אביב מגיעים לשם. משהו נורא.

עידן גביש- מנהל מחלקת גני ילדים:

אני בכובע של גני ילדים ואני מתנדב בסיירות הורים. אנחנו מסיירים גם בכל המסיבות, חוץ מגן מאיר יש גם את דובנוב, שזה מקום "להיט".

היום קרתה תופעה שהיא מעניינת ולא חשבתי עלייה, בזכות האופניים החשמליות אז הם גם חוברים מכל העיר כי בעבר יום שישי, כשאין תחבורה ציבורית הם לא יכלו להגיע. אני נתקלתי במסיבות שהיום שם מקריית שלום, שיכון דן ואז הבנתי שהם הגיעו באופניים חשמליות ואז אתה מוסיף לזה גם שהם נוסעים מסטולים וזה כבר סיפור אחר.

אירית רגב:

באופן עקרוני כל הדברים שנאמרו פה, אני מסכימה, שזה נושא שיש ללמוד אותו, להבין אותו ולרשת את עצמנו מחדש ואולי באמת לשנות כל מיני מודלים של עבודה, וזה בטח עניין של כל הגופים ביחד, כפי שגם אז דיברנו על זה, שזה רווחה, חינוך, מניעה ואיתור וטיפול כמו כל הסיפור נגע הסמים.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה והנהלת העיר
יו"ר הוועדה

אבל מה שיש לי להגיד זה על כל עבודת הלילה, שהיא עבודה מאוד חשובה כי יש לנו כל מיני פרויקטים אבל זה נורא ספוראדי וזה המקום לאתר בגינות הציבוריות, בשעות המאוחרות, ולעשות את זה מאוד מקצועי ומאורגן ומסודר כי אתה צריך לייצר קשר גם שם כדי להיות מסוגל לשמוע, להבין, להכיר, להיחשף ואז לעשות עבודת מניעה.

ברוריה זלצמן:

אני רוצה להגיד לגבי עבודת האיתור שזה הכול נכון. אנחנו מקיימים דיונים על הלילות וכמה צריך לצאת בלילות וכמה צריך להיות שם. אני בכל זאת רוצה לחדד את הנושא של בתי הספר - הילדות האלה יושבות בבתי ספר ואני חושבת שאנחנו צריכים ללמד את האנשים שרואים את הנערות האלה, על מה להסתכל. הנערות האלה - איך שאנחנו לא נסתכל על זה, גם הילדות הקטנות הן במצוקה כזאת או אחרת. נערות שמתחילות עם הנושא הזה של התנהגות מינית לא מובחנת, מסכנת,

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

אני מעדיפה שנגיד: 'ילדות שלא יודעות לשמור על עצמן', כשאנחנו אומרים התנהגות מינית מסכנת או סיכונית,

דליה מזרחי:

אני מתנצלת שאני מתערבת, זה מעורר בי כעס, כי לא יכול להיות ששים משהו על הילדות האלה, שהן גורמות את זה. או שהן בסיכון או שהן בהתנהגות מסכנת. זה לחלוטין לא שלהם, הם לא אחראיות לזה.

ברוריה זלצמן:

דליה, אני מאוד מבינה מה שאת אומרת ובגלל זה אני מדברת על מצוקה. אני מדברת על כך שאנחנו צריכים לראות את הילדות האלה ולזהות, כי הילדות האלה מקרינות דברים, משדרות דברים ואנחנו צריכים להיות רגישים מספיק כדי לזהות מה הן אומרות, מה הן משדרות כדי באמת ליצור איתן את הקשר הזה, לנסות לראות אותן. אני כבר לא מדברת על הנערות המבוגרות, אני רוצה כן שנתרכז ב-10-13, כי גיל 13 ומעלה אנחנו מודעים לזה ויודעים את זה. אפרופו הסיפור הזה על הנערים שצחקו, שכן בשנים האחרונות התגלו כמה וכמה מקרים מזעזעים של ניצול אונס קבוצתי של בנות, כשברוב המקרים האחרונים שידעו על זה - אלה המערכות הממסדיות, וזה אומר 'דרשני'. אנחנו לא רואים דברים.

קריאה:

קודם כל שיראו, כי לפני שהם לא יודעים מה לעשות - שיראו ויתריעו.

תמי הורביץ:

אני רוצה להוסיף, הגם שאני לא יודעת אם אספר, אבל יש לי גם מיליון סיפורים. העניין הוא שאנחנו נמצאים בבתי הספר היסודיים בשכונה ואנחנו בדיוק בעזרת האופן שאנחנו מצליחים להגיע לנערות האלה, זה לוקח זמן לרקום את הקשר וזה נעשה יחד עם המורות. המורות בעצמן חוות מצוקה, הן בעצמן חוות מצוקה מול הילדות האלה, הן בעצמן

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היידי

לא יודעות להתמודד עם המילים שנאמרות. צריך לעזור להן וכשאנחנו שם בתוך בית הספר אנחנו מצליחות באמת לראות, אנחנו יושבות ומסתכלות. הילדות האלה אחרי שהן מצליחות לבטוח בנו, אנחנו בהתחלה בכלל לא עושים יותר מידי, אנחנו פשוט נמצאות שם והן באות אלינו והן מספרות לנו, והן מספרות לנו דברים שהן לא מספרות- לא למורה ולא למדריכה בצופים ולא לאמא ולא לאף אחד, הן מספרות לנו. אנחנו בקשר איתן בפייסבוק ואנחנו רואים מה הן כותבות בפייסבוק, ואחרי זה לאט לאט הן גם מצליחות לבטוח בנו ואנחנו גם מצליחות איכשהו לבקש מהן רשות לספר את זה הלאה והרבה פעמים ככה בעצם נוצר שיתוף הפעולה הזה.

שלי דביר - חברת מועצה:

שלום, אני מתנצלת שאיחרתי ולכן פספסתי את תחילת הדיון אבל אני באמת באה בשאלה, לא באמירה. אני אמא לילדה קטנה, היא עוד לא בגיל הזה אבל מה שאני שומעת פה מצמרר אותי. אבל כשאני שומעת שאתם מדברים, אתם מדברים ספציפית על - או בלילה על עבודה עם נערות כאלה, או בקהילה על עבודה עם בנות שנמצאות במרכזי אכפת, או שגם שדיברתם על בית ספר, דיברתם על איך להגיד לצוות המורים לזהות התנהגויות א', ב', ג'. השאלה שלי היא שלב אחד מקדים לזה ואני אתן את הדוגמה הכי נאיבית:

הבת שלי בגן ילדים עירוני ת"א, היא לומדת עכשיו את מה שנקרא שפת הגירף, זה מתאים לגיל 5. אבל בשפת הגירף מלמדים אותם כלים לאיך להתמודד עם אלימות, רגשות וכו'.

עכשיו אני פונה למשה ולשירות הפסיכולוגי ושואלת - האם אין איזו שהיא תוכנית חינוכית קיימת ו/או שאפשר לגבש אותה, שתהיה בבתי ספר מכתה א' עד כיתה ג' לצורך העניין? או מכתה א' עד כיתה ד' - לגבש כזאת תוכנית, שאולי היא כבר קיימת והיא לא מדברת על נערה א' ב' ג', שאנחנו כבר מלמדים את הצוות החינוכי לראות אותה בנפילה או לראות סימני אזהרה. אני מדברת באופן שטוח על כלל הנערות והנערים כי זה משהו שמתאים לשני המינים, מכתה א' עד כיתה ג' כדי לבנות איזו שהיא תוכנית שכן מתייחסת לזה, שכן מדברת על זה. זה לא דווקא על מניעה, כמובן שזה נועד בדגש של מניעה לילדים אבל זה נועד בשביל לתת להם כלים, פעם קראו לזה חינוך מיני, ואני זוכרת שכשאני הייתי בכתה ו' התחלנו ללמוד את זה.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

בכתה ו' זה כבר מאוחר מדי.

שלי דביר:

אז היו מתחילים בכיתה ו' חינוך מיני. אפשר לא לקרוא לזה חינוך מיני או למשל במקום 'שפת הגירף' שיהיה 'שפת הזברה', כי מבחינתי א'-ג' זה עדיין מקום שבו אפשר, ואפילו צריך וחובה לתת את התוכנית הזאת.

אופירה יוחנן וולק:

אני מציעה שניתן עתה למשה אלון לעלות.

משה אלון:

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

אני חושב שאם הייתה פה המפקחת על הייעוץ, אירית בר סלע היא הייתה אומרת שנעשות הרבה תוכניות, ונעשות. אבל נדמה לי שאנחנו כאן מדברים על משהו שנמצא מתחת לרדאר שלנו ושם צריך רזולוציה יותר מאשר התוכניות האלה, ולכן צריך את הכניסה של דמויות שיודעות יותר להצביע על הדברים האלה ושגם הם יהיו כתובת עבור הצוות על ילדים שמזהים דברים, כמו שאמרתם ילדה בת 11 שמגיעה עם חולצת בטן או איזה שהוא קעקוע בולט. אני אישית אלמד את זה עוד קצת דרך טל המנהלת של פארק תחנת שלם, אבל אם היינו יכולים לפגוש צוות בית ספר שיכול להעביר לנו את החוויה של הלמידה שלו, אז יכול להיות שהיינו יכולים ללמוד עוד על הערך של התוכנית הזאת ולראות איך אנחנו עושים יותר את החברות האלה. יש הרבה תוכניות לייעוץ בנושא של מניעה.

שלי דביר:

לגילאים האלה? עם דגש כזה?

משה אלון:

גם עם דגש כזה, אבל יכול להיות שצריך לחדד את זה, יכול להיות שזה כללי מידי ולא רואים את הדוגמאות האלה של הקיצוניות.

אגב אנחנו יש לנו עכשיו ועדה בצוות השירות הפסיכולוגי בחינוך שעוסקת במה שאנחנו מכנים "ילדי קצה", ויכול להיות שהסוג הזה של ההתנהגות אני יכול להביא את זה גם כן לוועדה ולראות - האם זה שייך להתנהגויות מהסוג הזה, שאנחנו מנסים היום ללמוד אותם, שבעיר וזה יכול להיות גם בכל הארץ אפילו, שאנחנו מרגישים שיש התנהגויות נוספות חריגות שעד עכשיו עוד לא היו ואנחנו מרגישים שההגדרה של ילדים בסיכון אפילו עוד לא מספיקה ולכן המצאנו את המושג הזה "ילדי קצה".

שלי דביר:

אני לא מדברת על "ילדי קצה", כי אני מדברת לגמרי על הנורמלי של הנורמלי של הנורמלי.

מהרטה ברוך - חברת מועצה:

אני אמא לילדה בת 9 ולפני חצי שנה הבת שלי וחברה שלה דיברו, החברה באה עם מכנס קצר ונורא אכפת לה איך היא נראית והיא אמרה: 'אני מאוד אוהבת שרואים לי את התחתונים'. זה משפט ששמעתי מילדה שהיא פחות מגיל 9 וזה הדיאלוג כבר בגיל הזה.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

ואלה הן לא ילדות של שכונת מצוקה.

משה אלון - מנהל השפ"ח:

אופירה יוחנן וולק
 חברת מועצה ונהלת העיר
 יו"ר הייזר

אגב, ילדי קצה יכולים להיות גם ילדים בעלי כישורים חברתיים.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

הערת נאמרה במכוון שכן תמי פה מייצגת את האזור עבודה שלה וגם חדווה וכו', אבל חברים, זה לא קורה רק בשכונות המוחלשות זו תופעה ארצית, בואו ונתעורר. זו תופעה ארצית.

תמי הורביץ:

אני רוצה לתת דוגמה אישית - גם לי יש בת שהיא בת 9 ואני עסוקה בכך מאד. בבית ספר תל-חי, במקום שאני עובדת בשש שנים האחרונות, אני אשת הקשר של הבית ספר - המנהלת ביקשה ממני לעשות קבוצת אנגלית לילדים שמתקשים באנגלית, ילדים בכתה ו' בנים ובנות (אפרופו נערים וילדים בנים). היא ביקשה ממני לעשות קבוצה לילדים שבכתה ו' לא יודעים את ה- a b c. מאוד קשה להם עם אנגלית, אז אני החלטתי ללמד אותם אנגלית דרך שירים מהיוטיוב, שנלמד את הביטלס והרולינג סטונס וכל מיני כאלה שירים מגניבים, והם ביקשו ממני רשות להביא שירים שלהם וחיכיתי לזה. חיכיתי שאותו ילדה תביא את השיר של מיילי סירוס שהיא מתפשטת והיה דיון בקבוצת האנגלית, (לצדרי בשפה העברית) על למה בנות לא צריכות לחשוב שאם הן תחשופנה את החזה שלהן או תכרענה זה יאמר להן שהן בעלות ערך. וזה נעשה בתוך בית ספר, זה כן צריך לעשות בתוך בית ספר.

ברוריה זלצמן:

השפה היא אחרת ואנחנו לא מסתכרנים ולא מתכתבים עם השפה הזאת. אנחנו דור ישן. והבת שלי אומרת: מה את מבינה בכלל והאמת אני לא מבינה.

קריאה:

אני אספר קוריוז קטן, על שתי נערות בכתה יב' או יא' הציעו הצעה למשרד החינוך להגיש עבודת גמר שלהן לחקור את הקשר בין פורנו לבין ההתנהלות שבאה בעקבותיה, ואסרו עליהן לעשות את זה.

נרי מנור:

אני רוצה להגיד משהו על הקטע החינוכי, קודם כל כזאת שאחראית פה על החינוך היסודי ואנחנו מדברים דווקא יותר על כתות ה' ו' ולא על חטיבות ביניים והתיכון. אני חושבת שיש פה משהו שחשוב להגיד אותו מבחינתנו ולא רק מבחינת הרווחה אלא מבחינת כל מי שיושב ליד השולחן הזה.

אני חושבת, וכמו שאת אומרת (אופירה) אנחנו לא מדברים רק על אגף מזרח ולא רק על אגף דרום, לא על אזור מזרח העיר ולא על דרום העיר אלא על כל העיר, ואני חושבת שמה שמדובר היום הוא שאם יש לנו אוכלוסיית נערות ולפי דעתי גם נערים, כפי ששמעתי השבוע כאשר החזרתי את בני בכיתה ו' כשלושה בנים צחקו על זה שהם עוד מעט יתחילו חינוך מיני בכתה ו' וזה נורא מאוחר, אז אולי בהרצליה "מפגרים" וכאן בת"א יותר מתקדמים.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הייזר

אני מתכוונת לומר שהמובן הזה ששלי מדברת עליו הוא מאוד חשוב שכבר בכיתות ד' ו' במערכת החינוך יש כישורי חיים. אני חושבת שברגע שיש תוכניות כאלה זה עושה איזה שהיא האחדה שאתה קובע רף מסוים של כך מתנהגים ולכן זה מאוד חשוב מבחינת הנערים ולא רק הנערות, גם לגבי הנערות. אני יודעת שלמשל המועצה לשלום הילד שבה נציג קבילות הילדים עושה בניידת שלו הרצאות בבתי ספר וכשנגמרת ההרצאה על ילדים בסיכון באים ילדים בסוף ההרצאה ואומרים: 'מריצים לי, עשו לי, לקחו לי' - זאת אומרת גם המודעות של הילדים לגבי מה מותר ומה אסור היא מאוד חשובה ולכן תוכניות כאלה בשילוב של החינוך תוך כדי שימת דגשים גם למורים, כשיש להם היום שעות פרטניות ואופק חדש שהמורים ידעו איך להסתכל ולהציף לנו את הילדים האלה שלא רואים ולא נראים, לא רק במזרח ודרום העיר או בכל מקום, אז יהיה אפשר יותר לטפל בזה ואני חושבת שזה כמה רמות. בזה ת"א יכולה לעשות מבחינה חינוכית גם תוכניות שאפשר לעשות ודברים שעושים כבר אבל לתת דגש ושהמורים וכולם יסתכלו יותר טוב.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

נתחיל עם זה שיש תוכניות כאלה ואחרות במנהל חינוך ומנהל השירותים החברתיים, יש בגני הילדים "יעל לומדת לשמור על גופה" שמדבר על פגיעות מיניות. אבל בערך לדעתי שם זה מסתכם, למרות שהבן שלי שעולה היום לכתה ג' ושנה שעברה הביאו לו את "יעל שומרת על גופה" הגרסה היסודית וזה נכון שאחרי זה מתפתח איזה שהוא דיון קטן בכיתות- בעיניי לא מספיק. אני יכולה לומר לך שאני הצטרפתי כאם מלווה להצגה וזיהיתי יותר מילד אחד "שהתכווץ" ברגעים מאוד מסוימים בהצגה ואמרתי למורה: 'שימי לב, אנא המשיכי את הטיפול פה'.

אני חושבת שאחת הסיבות שהצפנו פה את הנושא הזה משיח שלי עם ברוריה ושיח שלי עם הרשת וזה בכדי להגיע למצב שבו אנחנו מתחילים "לגזור" דרך פעולה אחרת, שונה, מסונכרנת יותר בין כל המנהלים והמחלקות וקידום נוער, וגני ילדים אם יש צורך וכו'.

זאת אומרת כל אחד עושה בחלקת אלוהים הקטנה שלו אבל בסיכומי של יום כשאין רצף - בעיניי אנחנו מפספסים הרבה מאוד. לכן אחד הדברים שאני מכוונת אליו בסוף הדיון זה לייצר איזה שהוא פורום, מצומצם יותר אולי שבו יהיו בתור התחלה פונקציות מהמנהלים השונים ובהמשך בין היתר זה גם שיח עם הילדים והילדות האלה.

בנוגע לכך שאנחנו צריכים להתייחס גם לבנים -זה נכון שהבנות לא חיות בוואקום והן חיות בשיתוף עם הבנים, אבל, אני חושבת שקודם כל אנחנו צריכים להתחיל עם הבנות. אני חושבת שלאט לאט בשלב מסוים אנחנו כן נצטרך לעשות את החשיבה ולפתח את זה הלאה גם לעבודה עם הבנים, אבל בסיכומי של יום כרגע לצערנו הרב זה מתחיל בבנות שהן לא יודעות איך לשמור על עצמן, שאין להן משהו בסביבה שלהן שמלמד אותן לשמור על עצמן, ודבר ראשון ברגע שאנחנו נצליח למצוא את המפתח ללמד ילדות מגיל צעיר מאוד לשמור על עצמן אז השאר יבוא כבר הרבה יותר בקלות.

חדווה קפלן:

אני חייבת לעצור אותך, כי אני רוצה להגיד שני דברים חשובים:

- קודם כל יש אחריות של הורים ואנחנו בכלל לא מדברים על ההורים. כמו שאני מדברת על בנים אני מדברת גם על ההורים. אז יש אחריות של הורים גם וזה לא רק שירותי הרווחה, השפ"ח, בתי ספר וכן הלאה.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הייזר

אז אם אנחנו מדברים על איזה טיפול מערכתי או טיפול משפחתי אז זה מעבר למשולש, יש פה את בתי הספר ויש את ההורים קודם כל שחייבים למצוא את הדרך, שההורים האלה לא רק ידעו מה קורה אלא שההורים האלה יעזרו לילדים שלהם, ואני מדברת גם על הבנים וגם על הבנות, כי גם הבנים צריכים לקבל חינוך על מנת שלא יגיעו למצב שהם יפגעו בבנות.

אז יש פה כל מיני דברים שמשולבים ולהתייחס רק למשהו אחד בעיניי - זה לא שזה לא יעזור, אבל בעיניי זה לא יהיה שלם וחייבים לדבר על ההורים.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

אני לא אמרתי לא להתייחס בכלל, אני חושבת שצריכה להיות תוכנית צריכה בשלבים.

דליה מזרחי:

אני לא מסכימה עם זה. כל הזמן השפה עוסקת באיך מעבירים אחריות על הילדות והנערות, אני חושבת שזה לא קשור לאחריות שלהן, זה קשור לאחריות שלנו כמבוגרים בחברה שפוגשת את הילדות האלה כאשר התפקיד שלנו זה לנסות להבין בכלל. בואו נתחיל עם זה שנכיר למה בכלל זה קורה לילדות בגיל 10-13 מעבר להגדיר את מה שקרול גילגן עשתה בחקר שלה. יש היום כל כך הרבה הבנות אחרות גם לגבי מיניות, תוכניות לחינוך מיני - גם זה מוטל בסימן שאלה גדול בעיניי, אנחנו לא הולכים לחנך למיניות, צריך להכיר את ההבחנה בין מיניות נשית לבין מיניות גברית, צריך להבין איך מוח נשי חושב אצל ילדות ואיך מוח גברי חושב אצל נערים/ילדים. זה לא הולך בהלימה, והיום יודעים לדבר על זה. כבר עשו על זה אין סוף מחקרים כולל חוקרות ישראליות, לא רק חוקרות בעולם.

קודם כל להבין את העניין הזה ולהחליט כבסיס איך לא מעבירים אחריות על הילדות, איך האחריות היא אצלנו מבחינתי האחריות אצלנו היא לעשות היכרות, להכיר את המקום, את השפה.

את דיברת על הילדה שלך ואני אכניס את הבת שלי, שהייתה בגיל ההתבגרות עם מחוך בגלל עקמת, היא לא חוותה מה זה להיות ילדה מכיוון שכל האופן שבו היא יכלה לצאת החוצה, וחווית הערך שלה הייתה נעלמת, היא הייתה בתוך מחוך, היא לא הרגישה שווה, רק בגיל 18 היא יצאה החוצה אל העולם אבל אז כבר כל החברות שלה התנסו בהרבה מאוד התנסויות כולל לתת את הגוף שלהן במתנה לחבר שלהן בן ה-15, כי זו הייתה מתנת יום הולדת.

צריך להכיר את זה, ואני מדברת באופן רגשני ועושה הרבה רעש, אבל באמת כדי שאנחנו נוכל לעשות ולייצר משהו שהוא הרבה יותר מאשר שוב לבנות תוכנית ואנחנו עוד פעם נהיה מתוסכלים אחר כך, כי דקה וחצי אחרי שמכונת עלם עוברת או אחרי שיגלו את הגינה בגן מאיר, החבר'ה יגלו שמתחילים להגיע לשם, ואז הם יעבירו את זה למקום אחר ואנחנו פתאום לא נראה את זה ונחשוב שהנה נפתרה הבעיה.

ברגע שנראה את זה ויגיעו לשם סיירות הורים ומבוגרים נוספים, ותמיד זה יהיה עם פן ומבט ביקורתי ושיפוטי, ותמיד זה יהיה דרך המבט שמבקר את הילדות ואת הנערות.

קריאה:

אני חושבת שאת התוכניות שמדברים עליהם צריך להביא להורים.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הייזר

מירב בן ארי - חברת מועצה:

זה בסדר שאנחנו כחברה לוקחים אחריות, אבל אני לא מצליחה להבין למה את מתעקשת להסיר מהבנות האלה את האחריות האישית שלהן. עכשיו אני לא מנותקת. אני מגיעה מהתחום של נוער בסיכון, אני מנהלת מרכזים עם נוער בסיכון, אני עובדת עם ילדים בסוף כיתה ז', שהם לא כאלה גדולים. אז בסדר, אנחנו כחברה בוודאי צריכים לקחת אחריות אם זה מה שאת דיברת פה על בתי ספר ועל המורים, אבל למה את מתעקשת מתחילת הדיון להסיר אחריות מהבנות ואני חושבת דרך אגב בתפיסה האישית והמקצועית שלי שהרבה פעמים כדי למצוא את התיקון או הנורמליזציה, חייבת להיות אחריות של הילד והבנה של האחריות למעשיו. זה קשור לזה שאפילו ילד שלך בגן או בכיתה א' את מנסה לחנך אותו שיהיה אחראי למעשיו.

ברוריה זלדמן:

אולי המילה אחריות קצת מבלבלת את כולנו. כשאנחנו מדברים על נערות במצוקה יש את המושג שמדבר על מוקד שליטה פנימי ומוקד שליטה חיצוני והרעיון הוא, אולי, לשיטתך ואולי לזה את מכוונת, להביא את הילדה למצב שהיא תהיה בשליטה ושלא תגיד: 'הם עשו לי, הם לקחו לי והעולם אשם והעולם רע וכולם רעים אלי'. באמת ללמד את הנערה, (וככל שהיא מתבגרת באמת הלמידה שלה תהיה הרבה יותר מושכלת), שהיא תדע שהיא שולטת על החיים שלה.

דליה מזרחי:

יש קטע מסוים בצד הנשי שלנו וגיליגן אמרה את זה חד משמעית, שבהתחלה עד גיל 10 עוד ילדות אומרות: 'אני רוצה, אני מרגישה, אני אחראית, אני חושבת, יש לי, בא לי', ומרגע מסוים אותה ילדה הגיעה לגיל 13-14 והיא אומרת: 'לא יודעת, לא בטוח', ולמה היא אומרת את זה? כי היא בוחנת כל הזמן את המבט החיצוני. היא בודקת איך חדווה כאשר היא שואלת אותה שאלה, איך היא תתייחס לתשובה שלה, והיא מנסה להתאים את התשובה שלה לפי המבט של חדווה.

ברוריה זלדמן:

החלקים החברתיים תופסים מקום.

דליה מזרחי:

נושא הערך, ערך הוא מושג בקומה העליונה בעיניי. ילדות שעוברות את המעבר הקטן הזה מיד להתחלת הנערות, מה שרלוונטי לגביהן זה הערך. ומי שקובע להן את הערך זה המבט החיצוני. והמבט החיצוני הקובע זה המבט הגברי של הבנים. אני שווה, לא סתם רואים יראו לי את התחתונים או הציצי, כי זה אומר עלי משהו. וכמובן שכל זה תוצאה מהתפתחות של עוד כל מיני דברים ולכן אני לא יכולה להיות אותנטית, לכן אני לא יכולה לדבר על אחריות, לכן אני לא יכולה לדבר על אשמה ולכן אני לא יכולה לדבר על חינוך כי זה לא אותנטי, מאבדים פה האותנטיות. כן, בהנחה שאנחנו נצליח ליצור חשיבה קצת יותר רחבה שמפרקת קצת, אפילו אצל עצמנו, חלק מהאופן שבו התבניות שאנחנו חושבות/חושבים, אז יכול להיות שאנחנו נוכל לחשוב על תוכנית שהיא מניעתית ועל זה אני לא מתווכחת.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

איתך. על העניין הזה שעבודה מניעתית מחייבת עבודה עם בנות ועם בנים, זה מחייב. אבל לא לדבר רק דרך מה שיוצא החוצה. יוצאים החוצה דברים וזה מגיע ישר למערכות הטיפול, אבל צריכים לעשות את הפעולה הזו עוד טרום יציאה החוצה וזה משהו שצריך לתכנן אותו ולכוון אותו ותודה רבה על הסבלנות שלכם.

עלמה שירן - מנהלת המחלקה לרווחה ושיקום בחינוך:

קודם כל אני מאוד שמחה על הדיון הזה, אבל אני גם עצובה שאנחנו מנהלים אותו תקופה מאוד ארוכה והוא בחלקו לא נושא פרי. לכן אני כן הייתי רוצה כמו שאת אמרת (אופירה) להפוך אותו למקום יותר אופרטיבי, כאשר את הצעת פורום יותר מצומצם ואני חושבת שזה רעיון מצוין.

אבל אני חושב שאולי כדאי לייחד עוד ישיבה, שבעצם תחייב את השותפים כאן לבוא ולבחון את העבודה שבה הם עושים מהמקום שלהם. בסופו של דבר כולנו נסיים את הישיבה, נלך הביתה ויקיימו תוכניות כמו שמשה אמר, אנחנו עושים עבודה גם בתוך בתי הספר עם הייעוץ והשירות הפסיכולוגי, ואנחנו בעבודות בקהילה, אבל אנחנו בעצם לא באים, היום יום הוא נורא עמוס ואנחנו מתעסקים בהמון נושאים, וכשאנחנו באים להתמודד עם הנושא הזה אז הוא עוד אחד מכמה נושאים שלנו, ולכן אני חושבת שאולי כל אחד מאיתנו מחויב לבחון רגע את העשייה שלו. דיברתם פה על הורים על ילדים, ואירית קודם דיברה על תוכניות קהילתיות שאנחנו מפעילים כמו "שכונת עיר", "מוטב יחדיו", "התוכנית הלאומית" - זה נושאים שכרגע מגוונים בפורומים מאוד משותפים שעולים שם, ויכול להיות שאנחנו צריכים להיות יותר אקטיביים ולעלות את הנושא הזה גם בפורומים המשותפים האלה. אני יכולה להגיד שלמשל בנושא של קידום נוער ונערים ופעילות לילה, עכשיו יצא פורום שהוא יצא מתוך השוטטות הזאת בשכונת שפירא וקריית שלום, תוכנית שנקראת "נקודת אור" שאנחנו בנינו אותה, שמאחדת בתוכה גם קידום ילדים ונוער, את סיירות ההורים, הרבה אנשים שבעצם יחד בנינו איזה שהיא חשיבה סביב הנושא הזה של עבודת לילה ועבודת איתור. יכול להיות שהנושא הזה שהפורום הזה צריך להתמודד איתו, זה נושא המיניות, אבל אנחנו לא מספיק שמים אצלנו את החשיבה עם ההורים והמסגרות השונות שאנחנו עושים כי אנחנו גם מאוד עמוסים. אז אני חושבת שכן צריכה להיות איזו שהיא תולדה משמעותית, אבל אני כן מאמינה שגם נעשית עבודה מאוד יפה כבר עכשיו וצריך להיות איך מעצימים אותה ואיך מחזקים את זה באמצעות השלוחות העגולים שקיימים בשכונות.

מירב בן ארי:

בשוטטות הזאת אצלכם בוועדה אין נציגים של עלם?

עלמה שירן:

יש נציגים של עלם אבל הם לא הנציגים הטבעיים. הנציגים הטבעיים הם הנציגים העירוניים אבל הם גם יושבים שם. הם ישבו שם בגלל המורכבות המאוד גדולה שלנו כרשות בשישי שבת שאנחנו לא עובדים בו. וכאן אנחנו באחת המצוקות המאוד גדולות שעולות מהשטח, שאנחנו לא עובדים בשישי שבת ואנחנו לא נותנים את המענה המספק הזה.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

יש לנו עוד נושא לדיון, ואני מסכימה איתך (עלמה שירן) שצריך לעשות משהו. זה נושא שאפשר לדבר עליו שעות עד שאנחנו נתגבש למשהו אופרטיבי.

עלמה שירן:

אז מה יהיה אופרטיבי בכל זאת?

חזווה קפלן:

אני חושבת שהדגש היה לא רק על הלילה אלא גם בעצם המהות היומיומית, אולי דליה לא תסכים איתי אבל גם המיניות היא איזה שהוא סימפטום לכל מיני דברים - לתפיסה, לתקשורת, לתקשורת בין אישית, להמון דברים. זאת אומרת כל הבעייתיות יוצאת באמת בעניין הזה של המיניות. ולכן אני די מסכימה גם עם מה ששלי אמרה שהדברים צריכים להיות בשלבים המאוד ראשונים ולהמשיך אותם כל הזמן, הבעיה היא שעוזבים.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

דיברתי על הקטע הזה של בעיית הרצף. עלו פה כמה דברים שאנחנו צריכים לשבת ולעשות חשיבה יותר מעמיקה על איך אנחנו עושים. אם יש פה משהו שיש לו רעיונות על איפה לסייר ואיפה להיות אני לא רוצה לירות מהראש. אני רוצה לראות את גילאי 10-13, רואים אותם בגינות הציבוריות, אבל בגינות כמו 'גן מאיר' אנחנו נראה את החברה הגדולים יותר - את גילאי ה-14,15,16. ואני לא רוצה לראות אותם כרגע כי הם לא הנושא כי אנחנו מדברים על 10-13. ואם, לתמי, יש לכם הארות איפה ניתן לראות את הפעילות הזו, שכם זה בעייתי לראות את הפעילות הזו.

איריס פאר:

יש רצף, אני מנסה להבין את הראש שלך לאן את מכוונת. אם דיברנו על החינוך/מניעה אחרי זה הזיהוי, אחרי זה הטיפול, אז אני מבינה שהסיוור מכוון לכיוון הקצה של הטיפול, של לראות בעיניים ולהבין, אז תלוי איפה אנחנו מתמקמים על הרצף.

אני נותנת נקודות מחשבה ואני אומרת אם על אפקטיביות אנחנו מדברים, עושים פה עבודה נפלאה על חלק אנחנו יודעים, על חלק אנחנו פחות יודעים. אבל הדבר הראשון והעיקרי שצריך לעשות זה לעשות כל אחד את המיפוי של עצמו ולראות איפה זה מתכתב ואיפה זה מתחבר ומשם נזהה את הלקונות. שם נזהה את הגילאים, שם נזהה את המקור שאנחנו צריכים להתערב, שם נזהה את השפה הלא ידועה. אבל קודם כל צריך לעשות מיפוי ולראות מה יש לנו בשטח, לראות מה כל חלקו של כל אחד, כי יכול להיות שאנחנו עושים גם כפל אגב ואנחנו נזהה את זה ואז נראה איפה ברצף יש לנו לקונה ושם נשים את מירב משאבנו.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

אין בעיה, אני מסכימה איתך וזה באמת שיעורי בית לחברי העבודה שכל אחד יבדוק במקומו הוא - מה הוא עושה.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

שלי דביר:

אני גם בעד ההצעה שאת העלית, כאשר במהלך הדיון העלית הצעה שתקמי צוות מצומצם מקצועי מהאגפים השונים ואני חושבת שזה יכול לקדם את החשיבה.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

הצוות יורכב לא רק מפונקציות עירוניות ונבחר ציבור למי שירצה/תרצה להצטרף, אלא גם הגופים הלא פורמאליים שעובדים בשטח. אני חושבת שאנחנו צריכים באמת לייצר מקום שבו יש לנו את הראייה הכי רחבה שיכולה להיות, מאנשי השטח, כמו תמי וכמו שאמרתי קודם בשלב מסוים אולי גם לדבר עם ילדות כאלה, כי אני רוצה שנגיע לשורש הבעיה ולא רק להסתכל מבחוץ ועם מחקרים, אני לא מזלזלת במחקרים אבל אני כן רוצה שאנחנו נגיע לקרביים ומשם נגיע לתובנות.

תמי הורביץ:

אני רק מתעקשת על דבר אחד באמת, על המקום הזה של זה נורא קל לנו ללכת למקום הזה של המטפל שכבר קרה ואיריס דיברה על זה. ואני מאוד מתעקשת על המקום שאי אפשר למדוד את המקרים שטרם קרו ושלא יקרו, וזה מקום שגם צריך להקדיש לו תוכניות וכו'.

אופירה יוחנן וולק:

היית בשיבות הקודמות של הועדה הזו ואחד הדברים שחזרתי עליהם אני חושבת בכל ישיבה וגם בישיבה הזו. אחד הצירים המרכזיים שאני מאמינה בו זה מניעה, אני לא רוצה שנגיע לעוד כסף על עוד מרכזים לטיפול בזנות, אני רוצה שאנחנו לא נגיע לזה, אני רוצה שהמרכזים האלה יהיו ריקים באיזה שהוא שלב.

תמי הורביץ:

ושהמרכז הזה כשיוקם, אם יוקם ושביתוך המרכז הזה תהיה איזה שהיא שלוחה שתעשה עבודת מניעה, שזה יהיה חלק בלתי נפרד ורוחבי-ארצי בכל העיר.

אורית מוסל:

אומר בהקשר הזה אנחנו פותחים ממש עכשיו תוכנית לטיפול במניעת הידרדרות לזנות שמיועדת לגילאי 13 ומעלה, אבל זה לא אומר שאם במקרה יגיע לתוכנית מידע על קטינה או קטין מתחת לגיל 13 לא נתייחס, בוודאי שנתייחס.

שלי דביר:

אבל זה בדרך כלל טיפול באנשים ספציפיים את לא עושה תוכנית כללית.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

אורית מוסל:

תוכנית כלל עירונית שהיא גם כלל ארצית.

שלי דביר:

איפה את מעבירה אותה?

משה אלון:

היא צודקת זה נקודתי, זה לאתר ילדים ולטפל בהם.

אורית מוסל:

היא מיועדת לכלל מדינת ישראל אבל ככל הנראה היא תהיה בת"א.
אדגיש את הקשר שבין הדברים, שכן חלק ניכר מהתקציב של התוכנית הזו מיועד לפתיחת קו אינטרנט שבו יעבדו עובדי נוער באשר הם (לא חייבים עובדים סוציאליים) והם יעבדו על הרשת והם יאבחנו ויגלו ויתקשרו עם צעירים וצעירות/ נערים ונערות שברשת מציעים את שירותיהם, כאלה ואחרים.
כפי שאמרתי, התוכנית מיועדת לגיל 13 ומעלה אבל אם כמובן במסגרת השיטוט של איש המקצוע ברשת, כאשר זה התפקיד היחיד שלו וזה מה שהוא יעשה 8 שעות במשמרת - הוא ישוטט ברשת. אם במסגרת השיטוט שלו הוא פתאום יגלה נערה בת 12 או 11 - ודאי שתהיה לזה התייחסות. לא נשאר את זה ללא טיפול.

שלי דביר:

אבל זה טיפול פרטני.

אורית מוסל:

בוודאי שכל מה שקשור למניעה הוא לפתחו של משרד החינוך, לטעמי, שעושה תוכניות שחלקן מרשימות, שאני מכירה את חלקן אבל מכיוון שאני לא אשת חינוך - אני לא מכירה את כולן.
למשרד החינוך בהחלט יש הרבה חוזרי מנכ"ל שעוסקים באיך מדברים על בני נוער על נושא המיניות.

שלי דביר:

אגב, אני גם לא רואה במניעה, אלא שאני רואה בזה תוכנית לעידוד ה"אני העצמי".

אורית מוסל:

מניעה זה מבחינה זאת שזה לא יגיע אח"כ להידרדרות. תראו, אין ספק שהמציאות שלנו היא קשה ומורכבת.
ומדוע המציאות שלנו קשה ומורכבת ואנחנו צריכים להכיר בך - אני נותנת למשה את הבמה להציג.
העניין הוא כזה, שאנחנו כל פעם חושבים שגילינו את הבעיה ואנחנו מתחילים לפתח לה כלים ואז יש בעיה חדשה.
שנים רבות התמודדנו עם מה שאנחנו יודעים באמצעות תוכניות שונות ואז קם הפייסבוק ואז ראינו שבני נוער כותבים

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הוועדה

עליהם דברים נוראים בפייסבוק אבל לפחות היינו יודעים מי כתב, כי שם יודעים מי כותב מה. היום יש את "הסיקרט" ואני שומעת ומקבלת מידע מכל מיני עובדים, "הסיקרט" הפך להיות זירה אלימה ביותר כלפי בני נוער וילדים, שאין מי שמזדהה מאחורי "הסיקרט", מאחר ואין עקבות, אין 'טביעת אצבע' על מי כותב מה על בני הנוער ולא ניתן לדעת מי כותב מה.

לכן מה שאני אומרת, שאנחנו יכולים כל הזמן לפתח דברים, אבל תמיד יש מישהו שמקדים אותנו ונותן לנו אתגר חדש.

אופירה יוחנן וולק:

אז המוטיבציה שלנו צריכה להיות שאנחנו צריכים להזדרז ולעשות דברים אופרטיביים כדי שננסה להיות באותו קו. אנחנו עתה נעבור לנושא השני ונראה את המצגת של אלון בנושא התערבויות מוקדמות בגיל הרך.

מצגת מלווה בשקפים - בנושא התערבויות מוקדמות בגיל הרך

משה אלון:

נדבר קצת על משהו אופטימי, משהו של אולי מניעה מוקדמת. אני רוצה להגיד בהקדמה, שאני לא בא להגיד אנחנו 'עושים-עושים', למרות שזה אולי ישמע, אלא להפך - מתוך מה שעושים שזה מעט, זה לא מספיק וצריך לעשות הרבה יותר ולחפש תוכניות. נדמה לי שמה שכוון שם להגיד זה שהם חותכות את העיר או נוגעות בכמה שיותר ילדים, הורים, וצוותי חינוך שזה בעצם הדבר המרכזי של מה שאנחנו רוצים להגיד, שאלה המרכיבים של המערכת שאני חושב שצריך לעבוד עליהם בעיקר ולהגיע אליהם בתוכניות, בעיקר בגיל הרך של המניעה, ולתת לכל אחד את המקום שלו ולחיבור ביניהם. התוכניות שאציג בהמשך נוגעות בזה.

כמובן שכשאני מדבר על התוכניות שלנו, יש הרבה עשייה יחד עם המחלקה לגני ילדים של עידן והפיקוח של משרד החינוך. כי בלי לעשות את הדברים האלה ביחד, בלתי אפשרי לעשות ונראה גם אולי אחד החיבורים, אם אפשר עם הרווחה, כי המסות של העבודה כשרוצים ללכת לכיוון מערכתי שכולל כמה שיותר, דורש המון כוח אדם וזוויות שונות של הסתכלות על הנושאים האלה.

אני מבקש להציג כמה תוכניות שמראות בעצם את המשולש הזה ואיך נוגעים בו ואחד מהם זה מה שאנחנו קוראים לו "תוכנית הליווי ההתפתחותית" שכרגע נוגעת בקבוצה מסוימת של גנים בעיר, שהחלום הוא לנסות להגיע לשכבת גיל מסוימת, ותיכף מיכל שהיא רכזת תחום גני ילדים תרחיב על זה. אבל המגמה היא להגיע בראייה לכל ילדי, למשל, גילאי טרום חובה בעיר ולעשות את התוכנית הזו עבורם ובצורה כזו אפשר לראות אם נצליח להגיע לזה, כי היום ו לצערי, אנחנו רחוקים מזה. אולי רק 20 כיתות גן זוכות לזה בעיר, אבל בצורה כזו רואים שכבה של קרוב ל-5000 ילדים על המצב שהם נמצאים בנקודה מסוימת בגיל, עוקבים אחריהם וככה בעצם רואים את הילדים לאורך פרק זמן של לפחות עוד שנתיים עד שהם מסיימים גן חובה וזה כבר ראייה שמערכת גם קודם כל הסתכלות על הילדים דרך התצפיות ודרך העבודה של הגננות ולאחר מכן עבודה עם ההורים והגננות.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הייזר

אני אתן למיכל קצת להרחיב.

מיכל חרל"פ קציר – רכזת תחום גנ"י, שפ"ח ת"א-יפו

אפרופו דיברנו בין התערבות כשיש בעיה לבין מניעה - אכן התוכנית הזו נועדה לאיתור מוקדם ומניעה תוך הסתכלות על כל ילדי הגן. אם היום כשנכנס איש מקצוע - הגננת אומרת: 'יש לי ילד כזה וכזה ואני רואה בעיה כזאת וכזאת', כאשר בתוכנית הזאת בעצם הגננת בשילוב עם פסיכולוג שנכנס לגן עושה סקירה על כל ילדי הגן על כל היבטי ההתפתחות - מוטוריקה עדינה, מוטוריקה גסה, שפה, התנהלותית חברתית

שלי דביר:

הגננת עושה או אתם עושים?

מיכל קציר:

ביחד, זה חלק מהעניין. זו תוכנית שמראה את כל המשולש על כל שלושת קודקודיו -

כי הגננת מעבירה חלק מהמבדקונים/מבחנים היא יושבת עם הילד ועושה איתו התאמת מספר, הפסיכולוג מעביר את המדרש תמונה כך שזה מאפשר לו לראות גם את השפה של הילד, גם את החלקים הרגשיים, כלומר שיש חלוקה בין הגננת לפסיכולוג אבל על כל ילד יש איזשהי הסתכלות חותכת על כל ההיבטים ההתפתחותיים.

לאחר מכן הגננת והפסיכולוג יושבים על כל ילד ורואים איפה הוא ממוקם ולהורים ישנה אפשרות לבוא לפגוש את הפסיכולוג והגננת מאין ימים פתוחים שאנחנו עושים בגן, שההורים נרשמים אליהם ולשמור על הילד שלהם ולא כי יש בעיה אלא בדיקה של איפה הילד ממוקם בהתאם לגיל שלו, החוזקות שלו או דברים שהוא צריך בהם חיזוק. לנו ולצוות החינוכי זה בעצם מאפשר הסתכלות, אנחנו עושים את זה בטרם חובה ויש לנו לפחות טרם חובה וחובה ויש ילדים שגם עושים עוד שנה בגן ולפעמים זה גם שלוש שנים, ואז אפשר לבנות תוכניות התערבות במקרה הצורך. תוכניות פרטניות, אם ילד צריך ריפוי בעיסוק, קלינאית תקשורת או לא משנה מה, וגם ברמת הגן שזה יתרון מאוד גדול.

גן שאני עשיתי איתו פעם ליווי התפתחותי וראיתי שהרבה ילדים זקוקים לריפוי בעיסוק, אז יושבים עם הגננת ומעבר לזה שנפנה אותו לפה ולפה, חושבים איך בתוך הגן אני מחזקת את הצד השפתי או המוטורי או מה שראיתי שקבוצת ילדים צריכה - זו הסתכלות מערכתית ופרטנית ועבודה עם ההורים כמובן וזיהוי ואיתור מוקדם.

שלי דביר:

לכמה ילדים אתם מצליחים להגיע?

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

משה אלון:

20 כיתות גן היום מקבלות את זה בעיר, כי זה התקינה שלנו, אין לנו כיסוי.

עידן גביש:

סך הכול הכיתות זה 482.

שלי דביר:

אני מבינה שהגילאים הספציפיים של התוכנית זה 4 - אז טרום וחובה עידן, כמה?

מיכל קציר:

יש גנים שעושים גם בגני חובה "ליווי התפתחותי". בגני חובה נכנס פסיכולוג - תקן פסיכולוג היום בעיר תל אביב נכנסים מגני חובה או גנים מעורבים.

שלי דביר:

אני מדברת על התוכנית בטרם חובה - כמה גנים?

עידן גביש:

אבל רוב הגנים זה דו גילאי.

משה אלון:

נכון, אבל כדי לעשות את התוכנית הזו צריכה להיות תקינה יותר גדולה, מה שיש היום זה לא מספיק, אם כי זה דורש ממש עבודה אינטנסיבית, אבל זה החזון, זה החלום - לראות שכבת גיל מסוימת ואז אנחנו כבר עושים איזו שהיא ראייה והכוון עבור עבודה עם הגנת או ההורים.

שלי דביר:

כדי לראות את כול השכבה העירונית.

חדווה קפלן:

שאלה אחת - מה ההבדל בין זה לבין המעגן שנכנס באזור של כפר שלם, שהוא נכנס ב-30 כיתות גן? שאלה נוספת - התוכנית פה מדברת על כך שמלווים את הילד לאורך שנתיים? זאת אומרת מגיל 4?

משה אלון:

לפחות שנתיים, מגיל 4.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

חדווה קפלן:

ואיפה ה-20 כיתות האלה נמצאות?

משה אלון:

יש ריכוז גדול ברמת אביב, כי תחנה אחת שלנו הובילה את זה. יש את זה ביפו בחמש כיתות גן ועוד שלוש כיתות גן באזור תחנת שלם, ביד אליהו.

חדווה קפלן:

אז מה ההבדל בין זה למעגן?

מיכל קציר:

קודם כל מעגן הכנסנו היום במקומות מאוד מצומצמים בעיר.

חדווה קפלן:

מבחינת התוכנית, לא מבחינת תקציב.

משה אלון:

התפיסה כאן ואני אומר שוב אני לא מסתפק ב-20 כיתות גן האלה, כי כל פעם שאני מקבל תקינה חדשה ממשרד החינוך - אני ישר מפנה חלק ממנה לגילאי 4 כדי לממש לאט לאט.

שלי דביר:

כמה התקן היום? לכמה אנשים?

משה אלון:

אנחנו נותנים ל-5 כיתות גן חצי משרה, שזה מכובד.

שלי דביר:

אז אני מדברת על אוטופיה - האם 400 כיתות גן?

אופירה יוחנן וולק:

480 ס"ה.

עידן גביש:

480 זה 3-6, כי בחובה יש פסיכולוג.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הייזר

שלי דביר:

אנחנו לא צריכים 480, אנחנו צריכים פחות.

חדווה קפלן:

אבל יש לנו תוכניות אחרות של פעילות שנמצאות בגנים, שזה נהדר שיהיה לכולם.

קריאה:

התוכניות האחרות בגנים נמצאות רק בדרום העיר.

נרי מנור:

יש גנים שלא רואים פסיכולוג לפני גיל 5.

עלמה שירן:

שאלה לגבי ה-5 כיתות- לדוגמה, נרי אמרה הערה נכונה שיש לנו תוכניות מגוונות- עם זה מעגן, עם זה אור, במגוון כיתות גן בעיר. השאלה היא למשל אם ה-5 כיתות ביפו הן בגנים שאין לנו למשל את תוכנית "אור"?

משה אלון:

אין כפילות.

מיכל קציר:

גן ושלם, שנתנו להם תקן, לא נכנסו בגנים שנכנס שם מעגן.

משה אלון:

אני רוצה שמיכל תדבר על שתי תוכניות שאנחנו קוראים להם: "התקשרו"ת הורים, התקשרו"ת גנות", שזה עוסק במשולש הזה של ההורים והגנות. העבודה על הילדים, אבל לא באופן ישיר בנגיעה בהם כמו שהליווי ההתפתחותי אלא בעיסוק בקבוצה מסוימת של ילדים.

מיכל קציר:

"תוכנית ההתקשרו"ת" היא תוכנית דגל של אגף החינוך לגיל הרך של משרד החינוך. היא מדברת על התקשרות תומכת קשר ותקוה. אני חושבת שפה מתחילים לפעמים גם "הגרעינים" של אותם ההורים שאנחנו רוצים אחר כך שיעזרו גם לנערות וגם לנערים, שהרי ההורות מתחילה בגיל הרבה יותר צעיר. התוכנית הזו היא מאוד ספציפית, היא ספציפית לילדים שאנחנו קוראים להם "ילדי קצה", ילדים עם בעיות בויסות קשות, בעיות התנהגות קשות. התוכנית מיועדת להורים לילדים בגילאי 3-5, תוכנית מאוד מובנת לילדים שמעוטרים

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה והנהלת העיר
יו"ר הוועדה

בגנים כילדים עם בעיית התנהגות או ויסות קשה. ההורים משתתפים בקבוצה הורים שכוללת 14 מפגשים חד שבועיים מאוד מובנית ובעצם לומדים להיות הורים לילדים עם קשיי ויסות, לומדים את נושאי ההתמודדות עם ילדים כאלה, מה הילדים האלה צריכים.

היא תוכנית שמלווה מחקרית באוניברסיטה העברית ומוכיחה את עצמה מאוד, שההרחבה שלה בשנתיים האחרונות שמבחינתנו זה הישג גדול מאוד, שבת"א מופעלות 2-3 קבוצות: שתי קבוצות כאלה בשנה - זה לא מספיק ואנחנו רוצים לפתוח יותר, אבל זו תוכנית יקרה מכיוון שזה 14 מפגשים עם שני מנחים פסיכולוגים והיא מאוד מובנת.

קריאה:

תגדירי לנו מה זה יקרה?

משה אלון:

זה מגיע לכשלושים וכמה אלף שקל לקבוצה של כ-8 זוגות הורים, דהיינו 16-18 אנשים.

מהרטה ברוך:

שמגויסים מתוך גן מסוים או כמה גנים?

משה אלון:

מלקטים אותה מכמה כתות גן.

מיכל קציר:

ההגדרה היא שילדים כאלה, כאשר יש 2-3 או אפילו ילד אחד בכל גן - מקשה מאוד על הגננת. התוכנית "התקשרות גננות", היא תוכנית שהתחילה לעבוד לפני שנתיים והשנה עכשיו שלשום פתחנו קבוצה כזאת בת"א. זו השתלמות לגננות, הן עושות את זה במסגרת 'מרכז פסגה' וזה ממומן על ידי משרד החינוך כהשתלמות מוכרת. ובעצם הם לומדות את המודלים של תוכנית ההתקשרות.

קריאה:

זה לכל הגננות בעיר? הן לא מחויבות לבוא?

מיכל קציר:

זה פתוח לכל הגננות בעיר, נרשמו 19 גננות. אחת המפקחות אמרה לי אתמול: "אני רוצה שכל הגננות שלי יהיו מחויבות בטווח שנים לעבור את התוכנית הזאת". זו תוכנית חדשה, היא תוכנית של שנתיים רק בארץ.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הייזר

שלי דביר:

למעשה, ענית לי לשאלה כי רציתי לשאול, שכן בגן של הילד שלי אין את התוכנית הראשונה שדיברת עליה ויחד עם זה הגננת שלנו "אבחנה" 5 ילדים וכל ה-5 מהרגע שהיא אבחנה אותם הלכו לטיפול בריפוי בעיסוק וריפוי בפיזיותרפיה וקלינאי תקשורת וכל הגן מטופלים מכל הכיוונים. ואני מנסה להבין איך היא עשתה את האבחון לכל ה-35 ילדים?

מיכל קציר:

גננות מחויבות והמפקחות מנחות אותן, הן צריכות לעשות איזה שהוא איתור מלווה. עכשיו, אם זה גן חובה, יש את התוכנית "מבטים", יש להן איתוראן, יש להן כל מיני ואז הן עושות סקרינינג. אבל כשפסיכולוג עוזר לגננת להסתכל על הדברים האלה זה נראה אחרת, ולא שאני מזלזלת בגננות כי הן עושות עבודה מדהימה ובגלל זה אמרתי שהשילוב שגננת עושה ולא פסיכולוג כשעושים תצפית על הילדים ושהשילוב בין פסיכולוג עם הידע ההתפתחותי שלו ועבודת הגננת - מעלה את זה בעוד כמה רמות.

משה אלון:

אגב אחת הגננות, לפי דעתי, הכי טובות בעיר, ברמת אביב, שגם הלכתי לראות אותה איך היא מפעילה את התוכנית של "הליווי ההתפתחותי" ותאמינו לי היא לא צריכה פסיכולוג - היא יודעת, היא מנוסה, אבל היא אמרה לי: 'כשיושב לידי פסיכולוג שיודע את העבודה אז אני ממריאה עם כל ההורים, והביטחון שלי לעבוד מול הורים ולתת תוצאות וללוות את התהליך הטיפולי הוא אחרת לגמרי'.

שלי דביר:

אז התוכנית של "התקשרו" גננות" מתי מתחילה?

מיכל קציר:

התחלנו אתמול מפגש ראשון בפעם הראשונה ו-19 גננות נרשמו. התקשרות חדשה. יש לגננות מיליון השתלמויות, גננות מחויבות ללמוד והן מחויבות היום לקחת השתלמויות באופן חדש וזה מוכר להן. בשבילנו זה עוד תוכנית שהשירות הפסיכולוגי "דחף" בעזרת המפקחות.

שלי דביר:

אני מתמקדת ספציפית בסקרינינג ובזיהוי ובאיתור של הילדים.

מיכל קציר:

גם סקרינינג לומדות הגננות, הן לומדות כל הזמן הגננות. עדיין אנחנו רואים את הצורך של השימוש בעוד גורמי מקצוע, אז לפעמים זה אנשי "מעגן" שעוזרים להם, לפעמים זה פסיכולוגים שעוזרים להם, כל מיני גורמים. אני כן אגיד את זה, גננות - הבדידות שלהן בתוך הגן ומי שלא עבדה בגן לא יודעת מה זה להרגיש, היא מאוד גדולה. אתה

דער פאגל פארן

זה שההורים נכנסים להן לגן או ישר לסלון או לחדר שינה כי זה הבית שלהן. כל הדברים האלה מהווים איזה שהוא צורך באיש מקצוע נוסף שילווה אותן בכל התהליכים, בטח מול הורים ובטח כשיש קשיים.

וזה לא אמור להיות תפקידה של מפקחת ממשרד החינוך?

גם היועצת וגם המרכזות שלי כולן מלוות אותו והן צריכות עוד.

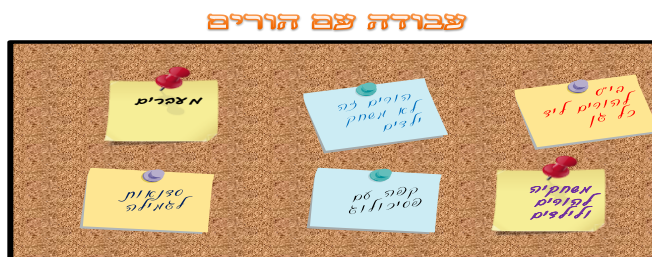
קודם כל זה נכון הבדידות, גם בקומפלקס של 4 כיתות - זה עדיין בדידות כי אין חדר מורים. בגלל זה אנחנו מובילים היום את הנושא של אשכולות, כי באשכול גנים כשיש מנהלת, אז קודם כל יש מישהו שהוא לא עובד כל הזמן עם הילדים והוא יותר פנוי והוא מנהל את הצוות והוא תומך ויש תמיכה - יש מדריכות, יש יועצות, יש מפקחות ויש רכזות, אבל עדיין זה לא יום יומי.

לגבי אשכולות גנים - עברתי למצגת והגעתי לאשכולות גנים שזה גם כן הדבר היום בת"א וזה נותן אפשרות לעבודה אחרת לגמרי, כשם שגם מיכל תיארה גננת שהיא לבד, לעומת אשכול גנים שיש שם מ-5-9 כיתות גן שאפשר לעבוד איתם כמו ארגון, כמו בית ספר שיש חדר מורים ויש רכזת או מנהלת של אשכול כזה ואפשר לעשות משהו התפתחותי. הם נמצאים כבר 3 שנים באותו מקום ואפשר לראות את הרצף, את המעברים, את הקליטה של הילדים וזה כבר לא גן בודד שהרצף שם הוא בעייתי ואני חושב שאנחנו החלטנו לשבור את העבודה שלנו, שעבדה רק עם גני חובה או גנים מעורבים ולהתחיל להעביר תקינה גם לאשכולות האלה כדי לנצל את הדבר הגדול הזה שיש שם יחידה ארגונית כזו ולעשות עבודה. אגב אשכול כזה הופך בקלות גם להיות מרכז קהילתי כמו בית ספר, מן מקום שאפשר לעשות הרבה

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יוזם היזם

פעילות עם הורים והרבה פעילות לא רק איתנו, בכלל של המרחב הזה וזה דבר בהחלט כרגע בעיר שאנחנו גם מתחברים לפיתוח, שעידן מוביל כדי להיות שם כן לאט בעניינים.

להלן המדבקות כפי שהן מוצגות בשקף שלפניכם -

זו למעשה הדגמה של עבודה עם הורים שאפשר לעשות כל מיני פעולות עם הורים. אבל, אני רוצה להתעכב על בית ספר להורים ליד כל גן שבעצם כרגע משרד החינוך מוביל את הקו הזה וגם המחלקה לגני ילדים, כאשר בעצם הרעיון הוא לנסות להגיע לכל ההורים בעיר בכל מיני נושאים מסוימים שאנחנו יכולים להציע להם. אנחנו עומדים להציע למשל לעידן את המושג "מעברים" וכך לראות הורים למשל במעבר מגנים פרטיים גילאי 3 לגני טרום טרום חובה, לפני שהם נכנסים - קצת ליווי אחרי ולהכניס שם חלק מהנושא של הגמילה מצרכים, שזה נושא אקוטי בתחילת גני טרום חובה.

אותו דבר לנסות להגיע להורים במעברים מגן חובה לכתה א' ולהציע להם - ומי שירצה יוכל להגיע, ואנחנו רוצים להציע להם אפשרות של ליווי לפני תחילת כיתה א' ובתוך כיתה א' וכך ללוות את המעבר החשוב הזה גם כן, כאשר ננסה לתת דלת פתוחה להורים שירצו משהו יותר פרטני בהתייעצות.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

מה זה "קפה עם פסיכולוג", כמצוין במדבקה?

משה אלון:

אלה כל מיני דוגמאות לעבודה עם הורים. כל הרעיונות שכאן, חוץ מבית ספר להורים אלה יוזמות ספורדיות. אנחנו עכשיו דרך בית ספר להורים ליד כל גן בעבודה עם מחלקת גני ילדים מחפשים משהו שיהיה גורף לכל העיר, אז קפה עם פסיכולוג זה יוזמה של פסיכולוג מסוים ביחד עם המשלמה. הוא קיבל איזה שהוא תקציב מסוים וקבעו דלת פתוחה להורים שקבעו ממש חצי שעה לכל הורה ויושבים ומתייעצים ובגלל זה קראנו לזה "קפה עם פסיכולוג". "משחקייה להורים" זה פרויקט שעשינו יחד עם הרווחה בנווה אליעזר במרכז מסוים שם להורים, ששם באים הורים לילדים קטנים ועושים שם עבודה מדהימה של "מוגנות קהילתית", "בית פתוח" - שגם הרווחה וגם אנחנו שותפים לזה.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר ריגור

הנושא הזה של "בית ספר להורים ליד כל גן" שיעסוק בנושא של "מעברים" - זו בעצם הזדמנות שיש לנו בהנחה שיגיע אלינו התקציבים ואנחנו עובדים על זה עכשיו, לגעת ממש בכל ההורים, לתת להם הזדמנות בשתי נקודות מעבר שהם חווים בגידול הילדים שלהם.
מיכל תציג בקצרה את "המרכז הטיפולי לגיל הרך".

מיכל קציר:

בקצרה מאוד, יש לנו היום דרך השפ"מ (השירות הפסיכולוגי המשלים) מרכז טיפולי לגיל הרך שכולל פסיכולוגים חינוכיים והתפתחותיים ברחוב מוזיר 1, שמקבל מכל רחבי העיר בתשלום.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

הבעיה שלי זה לא התשלום, אלא שהבעיה זה הנגישות של האנשים מדרום ומזרח העיר, שקשה להם להגיע.

משה אלון:

אם יהיה תקצוב ציבורי לזה, זה יכול להיות גם באזור יד אליהו ויפו.

מיכל קציר:

יהיה תיקצוב. חייב להיות.

מהרטה ברוך:

מי מגיע למרכז הזה?

משה אלון:

מגיעים לשם הורים שרוצים למשל טיפול דיאדי של הורה/ילד.

מהרטה ברוך:

בהנחה של מי? איך אני יודעת שאני צריכה להגיע לשם?

משה אלון:

זה יכול להיעשות דרך גננות, פסיכולוגים שמזהים את זה וגם דרך הייעוץ.

מיכל קציר:

זה לא מרכז של קופ"ח, הוא לא מקבל החזר מקופ"ח, יש פה אבחון פסיכולוגי, טיפול פרטני לילד או הדרכת הורים או טיפול דיאדי וסדנאות למיניהן.

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר הוועדה

מהרטה ברוך:

זה בהמלצת הגננת או הפסיכולוג?

משה אלון:

נגיד שעשינו את הסדנה לגמילה לפני שנה והורה מסוים רצה ללכת עוד הדרכה או עוד ליווי, הוא יכול היה להגיע לשם.

אופירה יוחנן וולק-היו"ר:

במוזיר 1 יש גם את האבחון פסיכודידקטי וכו'?

משה אלון:

במוזיר 1 - יש שם גם מרכז אביבית, שמטפל בילדים.

אני רוצה להגיד שגם אנחנו עושים התערבויות, כמובן עם גופים נוספים - עם הייעוץ, עם הפיקוח, עם הרווחה, לאירועים חריגים ואירועי חירום בגיל הרך ועם כל הגילאים. אני רוצה להגיד לדוגמה, רק שתראו איזה עבודה חשובה נעשית, כי כשהייתה תאונה בחופשת סוכות שנהרגו במשפחה אב וילדה בת 4 וגם עוד ילדה נוספת נפגעה יחד עם האמא - עשינו כאן יחד עם הרווחה והייעוץ והפיקוח עבודה מדהימה בחופשת סוכות כדי לעזור להם ועד היום אנחנו עסוקים עם האמא והבת שהיא גם לומדת במקרה בחינוך מיוחד. זו רק דוגמה להשקעה אדירה שנעשית באירועים חריגים שקורים, אירועים טראומטיים שכאלה. אירועים כאלה אנחנו מכסים יחד עם הגופים הגדולים בעיר, אירועים מסוג זה.

הגענו למושג "רשת בטחון" -

המושג "רשת בטחון"

אופירה יוחנן וולק
חברת מועצה ונהלת העיר
יו"ר היישוב

המושג "רשת בטחון" - אני אגיד לכם, למה באופן אישי אני אוהב את המושג "רשת", כי רשת יכולה ללכת עם חורים מתאימים, היא יכולה להיות תפוסה כמו שצריך, אבל היא יכולה להיות גם עם חורים גדולים מדי, היא יכולה להיות קרועה, יכול להיות שהאנשים שמחזיקים בה זה אנחנו והמורים ויועצות ועוד הרבה גופים בעיר. מרכזיים קהילתיים יכולים קצת להתעייף ולכן זה מושג דינמי עבורי שמחייב כל הזמן עבודה עלינו ועל החיבורים בינינו וזה הדבר הכי מרכזי שבלי זה בעצם אין סיכוי. אף גוף לבד, ובטח לא בעיר גדולה יכול להחזיק כל מה שדיברנו עליו כמו למשל נערות בנות 10-13 או הגיל הרך וכו', לכן אני הולך הרבה עם המטאפורה הזו של 'רשת ביטחון'.

אמיתי בהתחלה ואני רוצה לחזור על זה סיום שבעצם אין מספיק כיסוי לגיל הרך בעיר תל-אביב. "טרכטנברג" בעצם נתן אכסניה לילדים אבל אין מרכזים טיפוליים. אורית מוסל ואני היינו בוועדה עירונית יחד עם המכונים להתפתחות הילד שממש התחננו לפנינו שנקים מרכזים טיפוליים לילדים, שהם אפילו יממנו את זה, כמו "מרכז הירש" ושם יוכלו לטפל בילדים שלא יגיעו למכונים להתפתחות הילד, כי הם רק צריכים נניח קלינאי תקשורת, או אולי רק הדרכת הורים או אולי רק מרפאה בעיסוק ושתל-אביב תיקח את זה עליה כי זה דבר שחסר. הזכרנו כאן וגם אם נניח היינו עושים איתור בעיר אבל לא היינו מוצאים מספיק מקומות לטפל אלא אם כן ההורה מממן מכיסו. אבל אם אין לו מהמרכז דרומה או מזרחה אנחנו נתקלים בבעיה כאן ולכן הנושא של מרכזים טיפוליים או כיסוי של השפ"ח בתקנים בעיר - זה חסר גדול שנעשה.

אני מקווה שבקטע של ההורים, שכן יגיע לנו בקרוב תיקצוב ואז אולי בחלק הזה שאם הייתי מדבר איתכם לפני חודש כי אז הייתי מדבר על חסר אבל כרגע כנראה שכן נמצא פתרון. בזאת סיימתי את המצגת.

אופירה יוחנן וולק:

תודה רבה לכן. אני אשלח מייל ואני אשמח שכל אחד במחלקה שלו יעשה את המיפוי לגבי 10-13 ואנחנו נקים צוות מצומצם שיתחיל לעבוד בצורה אופרטיבית. שיהיה לכם אחלה ערב. אני מודה לכולם ונועלת בזאת את הישיבה.

***** הישיבה נעולה *****